

RP 63/2011 rd

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk ändras. I enlighet med lagen kan jordbrukare som upphör med att bedriva jordbruk beviljas stöd. För att stöd ska beviljas krävs det att den som bedriver jordbruk upphör med sin näring så att avträdaren antingen genomför en generationsväxling på sin gårdsbruksenhet genom att överlåta lägenheten till någon som fortsätter med gårdsbruket eller överlåter lägenhetens åkermark som tillskottsmark till en annan gårdsbruksenhet. Tillskottsmark får också arrende-

ras ut. När det gäller renhushållning ska dessutom renarna överlåtas.

I denna proposition föreslås det att avträ-delseformerna minskas så att åkermarken på den gårdsbruksenhet som är föremål för av-trädelsen ska få överlåtas bara genom att äganderätten till åkermarken överläts, där-emot inte längre genom utarrendering för viss tid.

Propositionen hänför sig till budgetproposi-tionen för 2012 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2012.

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Jordbrukets struktur är viktig för att näringen ska vara lönsam och livskraftig. Jordbrukets strukturella utveckling har därför länge främjats genom olika slags stödåtgärder, som sedan 1970-talet har omfattat även olika slags avträdesystem inom jordbruket. Med hjälp av dem har äldre jordbrukare uppmuntrats att redan innan de nått åldern för ålderspension överlåta sin gårdsbruksenhet till yngre jordbrukare som fortsätter med gårdsbruket. Med hjälp av stödsystemen har man likaså främjat överlåtelse av åkrar som tillskottsområde från sådana gårdsbruksenheter där det inte finns någon som tar över. På så vis har man kunnat stärka de gårdsbruksenheter som blir kvar.

Avträdesystemen har varit tidsbundna, och när de har förnyats har man granskat dels behovet av att fortsätta med systemet, dels vilka stöd villkor som behövs vid respektive tidpunkt för att önskade effekter ska nås. Under de senaste åren har det varit viktigt att få unga och yrkeskunniga att ta över gårdsbruksenheterna vid rätt tidpunkt. Lönsamhetsutvecklingen för gårdsbruksenheterna har dessutom krävt åtgärder från det allmänna, vilka har bidragit till att underlätta möjligheterna att bilda större gårdsbruksenheter för att förbättra lönsamheten.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Lagstiftning

Det nuvarande systemet med avträdesstöd baserar sig på lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006), som trädde i kraft den 1 januari 2007. När lagen trädde i kraft gällde den avträdelser som skulle genomföras åren 2007—2010.

De ursprungliga avträdesformerna 2007—2010 var generationsväxling på gårdsbruksenheterna och överlåtelse av åk-

rarna som tillskottsmark till en annan jordbrukare, vilket fram till 2009 kunde genomföras förutom som överlåtelse av äganderätten också genom utarrendering av åkrarna som tillskottsmark. Avträdesformen samt släktskapsförhållandet mellan avträddaren och förvärvaren påverkade dock avträdesåldern på ett nytt sätt. Vid generationsväxlingar och överlåtelser som tillskottsmark kvarstod avträddarens ålder när förvärvaren var en nära släkting oförändrad, 56 år, men vid överlåtelser av åkermark till någon annan än en nära släkting höjdes åldersgränsen 2007 och 2008 till 57 år och därefter vid alla överlåtelser där förvärvaren var någon annan än en nära släkting till 60 år. Dessutom höjdes åldersgränsen redan 2007 till 60 år vid utarrenderingar som tillskottsmark.

När stödsystemet förlängdes genom lag 1787/2009 till att gälla 2011—2014 återinfördes i lagen möjligheten att genomföra avträdelser genom utarrendering av den avträddande lägenhetens åkrar som tillskottsmark till en annan gårdsbruksenhet. Den ursprungliga åldern 60 år som avträdesålder stod fast. Villkoren för utarrenderingar som tillskottsmark skärptes dock så att vid överlåtelse av äganderätten till tillskottsmarken kvarstod den övre åldersgränsen för förvärvaren så att förvärvaren inte får ha fyllt 50 år medan motsvarande övre åldersgräns för arrendetagaren sänktes till 40 år. Dessutom differentierades maximiavståndet mellan tillskottsmarken och förvärvarens gårdsbruksenhet. När äganderätten till tillskottsmark överläts ska tillskottsmarken fortfarande vara belägen på ett sådant avstånd från den åkerareal som överlåtits som tillskottsmark att gemensam odling är möjlig. Vid utarrenderingar som tillskottsmark ska förvärvarens gårdsbruksenhet däremot vara belägen i omedelbar närhet av den utarrenderade åkerarealen. I lagen togs dessutom in en bestämmelse om bemyndigande att genom förordning av statsrådet föreskriva om maximiavståndet för tillskottsmarken. Dessa avstånd nämns i 8 a § (1235/2010) i statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk.

Praxis

Enligt villkoren för perioden 2007—2010 genomfördes med hjälp av avträdelsetöd totalt 1 450 generationsväxlingar, 388 överlåtelser som tillskottsmark och 782 utarrenderingar som tillskottsmark samt 16 avträdelser inom renhushållningen. De årliga totala antalen och avträdelseformerna varierade något, vilket delvis beror av koncentreringsarna till följd av de ändrade stödperioderna, men den allmänna trenden var att det totala antalet av-

trädelser minskade. Man kan dock anta att sloandet av utarrenderingsmöjligheten i stödsystemet och återinförandet eller väntan på återinförandet har påverkat det årliga antalet överlåtelser av äganderätten till tillskottsmark och överlåtelser genom utarrendering som tillskottsmark.

När avträdelserna granskas utgående från när besluten infallit fördelas avträdelserna enligt villkoren för avträdelseperioden 2007—2010 som följer:

År	Generationsväxlingar		Överlåtelser som tillskottsmark		Utarrenderingar som tillskottsmark		Renöverlåterser		Totalt antal
	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	
2007	138	35,8	76	19,7	167	43,4	4	1,0	385
2008	384	41,1	159	17,0	387	41,4	4	0,4	934
2009	424	57,8	80	10,9	227	30,9	3	0,4	734
2010	314	86,5	45	12,4	1	0,3	3	0,8	363
2011	190	86,4	28	12,7	-	-	2	0,9	220
Totalt	1450	0,55	388	14,7	782	29,7	16	0,6	2636

Enligt villkoren för stödperioden 2011—2014 hade avträdelser genomförts fram till den 31 augusti 2011 som följer:

År	Generationsväxlingar		Överlåtelser som tillskottsmark		Utarrenderingar som tillskottsmark		Renöverlåterser		Totalt antal
	antal	%	antal	%	antal	%	antal	%	
2011	80	41,0	27	13,8	88	44,1	2	103	195

Åren 2007—2008, då utarrendering som tillskottsmark stod till förfogande, hade man valt överlåtelse av äganderätten till tillskottsmarken som avträdelseform i 11—20 procent av avträdelserna och utarrendering som tillskottsmark i 31—43 procent. Även om utarrendering som tillskottsmark inte längre fanns med bland avträdelseformerna 2010 är det högst uppenbart att vetskapen om återinförandet av möjligheten vid ikraftträdandet av lag 1787/2009 år 2011 påverkade antalet

avträdelser och de valda avträdelseformerna 2010. Överlåtelserna av äganderätten till tillskottsmarken ökade inte som beräknat när möjligheten att arrendera ut slopades. Utarrenderingarna har däremot senarelagts för att genomföras 2011 enligt villkoren i lag 1787/2009. Enligt villkoren för avträdelseperioden 2007—2010 genomfördes således i huvudsak generationsväxlingar 2010.

Stödkostnaderna under avträdelseperioden 2007—2010 utvecklades å sin sida som följer:

År	Generations- växlingar mn euro	Överlåtelse- som tillskotts- mark mn euro	Utarrende- ringar som tillskotts- mark mn euro	Totalt mn euro
2007	0,9	0,3	0,6	1,8
2008	5,5	1,6	3,3	10,4
2009	11,5	2,9	6,7	21,1
2010	16,2	3,3	6,6	26,1
2011 (30.9.2011)	14,5	2,7	3,8	21,0

2.2 EU:s lagstiftning

Avträdelsetödet för lantbruksföretagare är ett system för förtidspensionering för jordbrukare på vilket bestämmelserna om statligt stöd i artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) tillämpas. Medlemsstaterna kan med nationella medel finansiera jordbrukarnas förtidspensioner. Det har dessutom varit möjligt att verkställa system för förtidspensionering delvis med EU-medel ur Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket och från och med 2007 med medel ur Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) som ett led i åtgärderna för att förbättra jord- och skogsbrukets konkurrenskraft. Finansieringskällan inverkar dock nästan inte alls på stödsystemens acceptabilitet.

När det gäller stödsystem för jordbruket som helt finansieras med nationella medel har Europeiska kommissionen meddelat riktlinjer för statligt stöd till jordbruk och skogsbruk 2006—2013 (EUT 2006 C 319/01), där kapitel IV.G innehåller regler om stöd till förtidspensionering och upphörande av jordbruksverksamhet.

Enligt punkt 87 i riktlinjerna anser kommissionen att statligt stöd för förtidspensionering är förenligt med artikel 87.3 c i fördraget om det uppfyller kraven i artikel 23 i förordning (EG) nr 1698/2005. Bestämmelsen i artikel 107.3 c i EUF-fördraget har ersatt bestämmelsen i fördraget.

Enligt artikel 23 i ovan nämnda rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) beviljas stöd för förtidspensionering

för jordbrukare och anställda inom lantbruk till jordbrukare som upphör med jordbruket i syfte att överlåta sitt jordbruksföretag till en annan jordbrukare och till anställda inom lantbruk som slutgiltigt upphör med sitt arbete inom jordbruket när jordbruksföretaget överförs. Den överlåtande parten ska vara minst 55 år, dock utan att ha uppnått den normala pensionsåldern vid den tidpunkt då jordbruksföretaget överläts, eller högst tio år yngre än den normala pensionsåldern i medlemsstaten i fråga vid den tidpunkten. Den överlåtande parten ska dessutom slutgiltigt upphöra med allt yrkesmässigt jordbruk och ha bedrivit jordbruk under de tio år som föregår överlåtelsen. Den övertagande parten ska å sin sida enligt 3 punkten i artikeln efterträda den överlåtande parten genom att etablera sig i enlighet med artikel 22 eller vara en jordbrukare som är yngre än 50 år eller en privaträttsligt enhet och ta över den överlåtande partens jordbruksföretag för att öka jordbruksföretagets storlek. I artikeln föreskrivs dessutom om en lantbruksföretagares förutsättningar att få stöd för förtidspensionering.

Kommissionen har genom sitt beslut K(2010)4494 slutlig av den 6 februari 2010 godkänt det senast genom lag 1787/2009 ändrade systemet med avträdelsetöd.

2.3 Bedömning av nuläget

När det gäller stödjande av generationsväxlingar har systemet med avträdelsetöd till övervägande del uppnått de mål som uppställt för det. Med hjälp av stödet har äldre jordbrukare kunnat upphöra med sitt näringsidkande innan de uppnått åldern för ålders-

pension och har en ung företagare kunnat ta över. Det här har främjat åldersstrukturen bland jordbrukarna och dessutom gjort det möjligt för unga att börja idka näringen i ett skede då etableringen i ett annat yrke ännu inte har hindrat dem från att i huvudsak bli jordbrukare. Unga jordbrukare är i allmänhet mera beredda än äldre att investera och också i övrigt utveckla sin lägenhet, vilket har bidragit till ett allsidigt utvecklande av jordbruket. En generationsväxling vid rätt tidpunkt främjar jordbruksnäringens konkurrenskraft bland andra näringar när det gäller att locka yrkeskunnig arbetskraft.

Situationen är däremot inte lika klar i fråga om avträdelser som tillskottsmark avsedda att öka gårdsbruksenheter storlek. Om man granskar antalet avträdelser och ökningen av åkerarealen för förvärvarens gårdsbruksenheter, kan man bedöma att avträdelsetödet har ökat lantbruksföretagarnas möjligheter att få tillskottsåker därför att avträdelserna eller utarrenderingen har varit förenad med möjligheten att bevilja avträddaren stöd. Det är också uppenbart att avträdelsetödet åtminstone i en del av avträdelserna har tidigare lagts överlåtelsen och utarrenderingen av åkrarna som tillskottsmark, även om det inte direkt varit den avgörande faktorn för beslutet. Genom att jämföra antalet avträdelser som tillskottsmark enligt villkoren för olika avträdelseperioder kan man likaså med fog anta att åldersgränserna för förvärvaren och begränsningarna i fråga om avståndet till tillskottsmarken har styrt överlåtelseerna som tillskottsmark och utarrenderingarna till stödberättigade jordbrukare som bedriver jordbruk som sin näring. Avträdelsetödet har då förbättrat ställningen för jordbrukarna i närområdena när det gäller priskonkurrensen om tillskottsmark.

Vid jämförelse av överlåtelser som tillskottsmark och utarrenderingar som tillskottsmark är avträdelseformerna däremot inte helt likvärdiga när det gäller att uppnå en bestående strukturutveckling. I synnerhet tidigare när jordlegolagen (258/1966) begränsade möjligheterna att ingå långvariga legoavtal som gällde jord för lantbruksändamål hade man i samband med undersökningar konstaterat att åkrar som arrenderats ut inte sköttes lika effektivt som åkermark som äg-

des. Vid avträdelser genom utarrendering som tillskottsmark är kostnaderna för avträdelsetöd också rätt så höga i jämförelse med avträdelser genom överlåtelse. För att avträdelsetöd ska erhållas krävs det visserligen att arrendeavtalet ingås för minst tio år, men det finns inga bestämmelser om besittningen efter det. Ett utarrenderat område kan återgå i avträddarnas besittning även om de inte själva får bedriva jordbruk där. Avträddarna kan då arrendera ut eller sälja den åker som återförts i deras besittning till en person eller någon annan part som inte uppfyller stöd villkoren som förvärvare. Utan den säkerhet om långvarig besittning av åkern som grundar sig på ägande eller ett mycket långvarigt arrendeavtal kommer dyra grundläggande förbättringar, dvs. täckdikning och annan grundtorrläggning samt grundkalkning, att utebli i de flesta fall. Frågan om huruvida liknande utarrendering av åkermark som för närvarande berättigar till avträdelsetöd kan på lång sikt ha betydelse även för åkrarnas kulturtillstånd i Finland och därmed för hela jordbruket.

Om avträdelserna däremot har genomförts genom överlåtelse av äganderätten till en tillskottsmark, kommer tillskottsmarken vanligen att bli kvar länge hos den gårdsbruksenhet för vilken den har anskaffats. Frågan om att eventuellt skifta en gårdsbruksenhet som bildats på detta sätt eller frågan om att eventuellt överlåta delar av en sådan gårdsbruksenhet blir i allmänhet aktuella bara när den som förvärvat tillskottsmarken själv uppnår avträdelsetöden eller i vissa fall när förvärvaren hamnar i en situation där det av ekonomiska eller andra orsaker anses vara nödvändigt att överlåta den förvärvade åkermarken. På lägenheten genomförs då i allmänhet också andra strukturella åtgärder.

Arrende av tillskottsmark har dock gett jordbrukarna möjlighet att successivt öka sina gårdsbruksenheters storlek utan de kostnader som förvärv av tillskottsmark är förenat med, vilket i synnerhet för unga jordbrukare som håller på att etablera sig kan ha stor betydelse med anledning av köp av en gårdsbruksenhet, eventuella investeringar och andra initialkostnader. Utarrenderingarna har också jämnat ut möjligheterna att få tillskottsmark för lägenheter på områden med litet åker där utbudet på jordbruksmark är litet.

Oavsett missförhållandena i samband med utarrendering av tillskottsmark har den således varit en populär avträdelseform både bland avträdarna och delvis också bland förvärvarna. Utarrendering som avträdelseform har gjort det möjligt att fortsätta äga gårdsbruksenheten, vilket har varit viktigt för många avträdare också efter det att de har upphört med att idka näringen. Arrendetagaren har i sin tur till skäliga kostnader fått tillskottsåkermark i sin besittning för några år.

Den senaste ändringen där stöd villkoren ändrades så att de gynnar unga jordbrukare har också haft inverkan i önskad riktning. Följden har dock varit att jämfört med överlåtelser som tillskottsmark har utarrenderingar som tillskottsmark ökat mer än vad man hade väntat sig när ändringen företogs. En ytterligare följd har i vissa fall varit att med anledning av avträdelsestöd har åkrar som lämpar sig för odling av specialväxter arrenderats ut till en ung jordbrukare även när åkermark av det slaget redan har varit utarrenderat eller använts för odling av specialväxter.

Även om utarrendering som tillskottsmark har haft många fördelar som avträdelseform har den också varit förenad med missförhållanden. Stödformen kan inte betraktas som kostnadseffektiv med hänsyn till att den inte medför någon bestående förändring i jordbrukets struktur. Det att avträdelseformen ingår i stödssystemet bidrar också till att mera bestående avträdelseformer inte används. När dock det statsfinansiella läget kräver att man minskar på statens utgifter och därmed använder stödssystem som är så effektiva som möjligt med tanke på de kostnader de medför, kan det inte längre anses vara ändamålsenligt att låta utarrenderingar som tillskottsmark kvarstå som en avträdelseform.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Syftet med denna proposition är att systemet med avträdelsestöd ändras så att det bättre än för närvarande motsvarar utvecklingsmålen för jordbruket.

Ett ytterligare mål är att man med hjälp av avträdelsestöd ska kunna genomföra i genomsnitt ca 450 generationsväxlingar och ca 200 överlåtelser som tillskottsmark per år.

För att de avträdelseåtgärder som genomförs ska innebära att man på ett kostnadseffektivt sätt når långsiktigare strukturella lösningar än för närvarande, föreslås det däremot att utarrenderingar som tillskottsmark slopas helt och hållet.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

I regeringspropositionen med förslag till en förlängning av stödssystemet (RP 205/2009 rd) beräknades de totala kostnaderna för avträdelseperioden 2011—2014 med generationsväxling och överlåtelse som tillskottsmark som avträdelseformer uppgå till sammanlagt ca 203 miljoner euro. Eftersom det årliga antalet generationsväxlingar dock hade sjunkit återinfördes utarrenderingar som tillskottsmark i stödssystemet, men med restriktivare villkor än tidigare. Trots det ändrade stödssystemet beräknades de totala kostnaderna inte överstiga 203 miljoner euro.

I denna proposition har de totala kostnaderna för avträdelseperioden 2011—2014 beräknats utgående från att från och med 2012 kommer utarrenderingar som tillskottsmark inte längre att ingå som en avträdelseform i stödssystemet. Det har då beräknats att generationsväxlingarna står för ca 120,2 miljoner euro av kostnaderna för hela perioden, överlåtelserna som tillskottsmark för ca 33 miljoner euro och utarrenderingarna som tillskottsmark enligt villkoren i gällande lag för ca 5,8 miljoner euro. Dessutom beräknas administreringen av stödssystemet vid Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt medföra kostnader som rör sig kring 19 miljoner euro.

Också från och med 2012 beräknas antalet generationsväxlingar per år fortfarande uppgå till i genomsnitt 450 och antalet överlåtelser som tillskottsmark till i genomsnitt 200. Det totala antalet utarrenderingar som tillskottsmark för avträdelseperioden beräknas bli ca 200.

Slopandet av utarrenderingar som tillskottsmark beräknas medföra att ca 50 utarrenderingar som tillskottsmark per år överförs vid avträdelser som tillskottsmark, dvs. sammanlagt ca 150 utarrenderingar som tillskottsmark blir överlåtelse som tillskotts-

mark. Den ursprungligen beräknade kostnadsandelen för tillskottsarrenderingar kommer därmed inte i sin helhet att bli besparade kostnader för stödsystemet. Den sparade andelen av kostnaderna för de sista åren av perioden beräknas uppgå till sammanlagt ca 25 miljoner euro. Här ingår även förvaltningskostnadernas andel.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Eftersom de kommunala landsbygdsnäringsmyndigheterna eller närings-, trafik- och miljöcentralerna inte längre är de primära mottagarna av stödansökningar har de föreslagna ändringarna nästan inga konsekvenser för myndigheternas verksamhet.

Slopandet av utarrenderingarna som tillskottsmark beräknas däremot minska antalet ansökningar per år med i genomsnitt ca 100 ansökningar, vilket inverkar på de personella resurser som Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt behöver för att administrera stödsystemet. Förändringen beräknas dock inte motsvara mer än ungefär ett årsverke per år.

4.3 Konsekvenser för miljön

Enligt det gällande stödsystemet kan maxiavståndet till tillskottsmarken vara betydligt längre när tillskottsmarken överläts än när den arrenderas. Eftersom det beräknas att en del av utarrenderingarna som tillskottsmark blir överlåtelse som tillskottsmark kommer traktortrafiken och annan trafik med arbetsmaskiner att öka jämfört med nuläget. Det beräknas att en del av avträdelserna uteblir helt och hållet, men på motsvarande sätt är det tänkbart att tillskottsmark arrenderas ut utan stöd till lägenheter som är belägna betydligt längre bort. De föreslagna ändringarna beräknas därför inte ha några betydande konsekvenser för trafikvolymerna som helhet.

Övergången till enbart överlåtelse som tillskottsmark beräknas i någon mån förbättra underhållet av åkrarna i anslutning till förvärvarens gårdsbruksenhet jämfört med arrendeåkrar. På kort sikt är skillnaden dock inte sådan att det går att särdeles exakt be-

döma de kvantitativa eller kvalitativa konsekvenserna av de ändrade avträdelseformerna.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

I Finland finns jordbruksmarken och gårdsbruksenheterna till övervägande del i Södra och Västra Finland. I Östra och i synnerhet i Norra Finland är åkrarnas andel av markytan däremot betydligt mindre och är det glest mellan gårdsbruksenheterna. Möjligheterna att få tillskottsmark till gårdsbruksenheten varierar därför i olika delar av landet. De strikta villkoren för utarrenderingar som tillskottsmark har bidragit till att gynna utarrenderingar som tillskottsmark i de södra och västra delarna av landet. Man kan vänta sig att övergången till enbart överlåtelse som tillskottsmark kommer att jämna ut avträdelserna som tillskottsmark i någon mån i olika delar av landet. Minskningen av antalet gårdsbruksenheter av andra orsaker försvårar dock i någon mån möjligheterna att bedöma konsekvensernas riktning.

Även om systemet med avträdelsestöd i huvudsak är ett stödsystem som utformats för att främja jordbrukets struktur fungerar det också som förtidspension för en viss grupp näringsidkare. Stödsystemets godtagbarhet med tanke på samhället vid respektive tidpunkt påverkas därför också av inställningen till förtidspensioner i allmänhet och till upphörande med näringsidkande innan åldern för ålderspension har nåtts. Eftersom det allmänna målet är att förlänga tiden i arbetslivet måste även systemet med avträdelsestöd delvis granskas från den utgångspunkten. Systemet med avträdelsestöd måste därför till sina stödformer och stöd villkor vara sådant att det så effektivt som möjligt främjar möjligheterna att nå de övriga målen med stödsystemet, dvs. förbättrar jordbrukets struktur och verksamhetsbetingelser. Genom att slopa utarrendering som tillskottsmark bland avträdelseformerna kan man främja inslaget av permanent förbättring av strukturen och höja åkermarkens avkastningsförmåga på lång sikt. Med hjälp av detta kan man dock alltså trygga möjligheten att generationsväxlingarna på gårdsbruksenheterna genomförs vid rätt tidpunkt och på så vis främja näring-

ens kontinuitet och den finländska matförsörjningen.

Den föreslagna lagen har inte några konsekvenser för jämställdheten mellan män och kvinnor och inte heller några andra samhälleliga konsekvenser än de som nämnts ovan.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Lagen (1787/2009) om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk och statsrådets förordning (1235/2010) om ändring av statsrådets förordning om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk trädde i kraft den 1 januari 2011. Systemet med avträdelsestöd enligt villkoren för stödperioden 2011—2014 har genomförts ca nio månaders tid. Även om systemet med avträdelsestöd enligt de nya villkoren har gällt bara en kort tid och de kostnader det medfört under denna tid inte än har överskridit bedömningen av de totala kostnaderna för 2011, har det inbördes förhållandet mellan generationsväxlingar samt överlåtelser som tillskottsmark och utarrenderingar som tillskottsmark dock visat sig vara annorlunda än vad som bedömdes när stödsystemet förlängdes. Samtidigt har det allmänna ekonomiska läget föranlett en omprövning av stödsystemen och kostnaderna för dem. Även kostnadseffektiviteten för systemet med avträdelsestöd har granskats, och i avsnittet om jordbruket i regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering har man på sidan 58 gått in för att alternativet med utarrendering ska slopas i systemet med avträdelsestöd.

Propositionen har beretts vid jord- och skogsbruksministeriet i enlighet med regeringsprogrammet.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Propositionen sändes på remiss till social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, Landsbygdsverket, Kommunförbundet, arbets- och näringscentralerna, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, Maa- ja metsätäloustuottajain Keskusliitto MTK rf. och Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf.

I största delen av remissyttrandena bifölls ändringen eller konstaterades dess samband med regeringsprogrammet. I vissa av närings-, trafik- och miljöcentralernas remissyttranden och i synnerhet i remissyttrandet från Maa- ja metsätäloustuottajain Keskusliitto MTK motsatte man sig att utarrenderingsalternativet slopas bland avträdelseformerna. I remissyttrandena förespråkades dessutom det alternativ bland övergångsarrangemangen enligt vilket de ansökningar som anhängiggjorts medan den nuvarande lagen gäller ska avgöras enligt de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet oavsett när ansökan avgörs och avträdelsen genomförs. Motiveringen i propositionen uppmärksammades till en del.

Motiveringen har preciserats med anledning av remissyttrandena, och som övergångsarrangemang valdes ett alternativ som innebär att avträdelarna kan få avträdelsestöd enligt gällande villkor, om ansökan om stöd har lämnats in innan den föreslagna lagen har trätt i kraft.

6 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2012 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

4 §. Avträdelse. I 1 mom. föreskrivs om avträdelseformerna. Det föreslås att momentet ändras så att följande avträdelseformer kvarstår: generationsväxling genom överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark och produktionsbyggnader till någon som fortsätter med gårdsbruket och överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark. I momentet nämns inte längre utarrendering som tillskottsmark.

Paragrafens 2 mom., där det föreskrivs om avträdelse inom renhushållning, kvarstår oförändrat. Omnämmandet av arrendeavtal och utarrenderad åkermark stryks däremot i 3 mom. 1 punkten. Det momentet gäller tidpunkten för avträdelsen. Dessutom utgår 4 mom., där ett arrendeavtal likställs med en överlåtelsehandling.

8 §. Villkor som gäller avträdarens ålder. I 1 mom. föreskrivs om avträdarens minimiålder och hur avträdelseformen och släktskapsförhållandet påverkar detta. Enligt 1 mom. 3 punkten är det ett villkor för avträdelsestöd att avträdaren har fyllt 60 år, om avträdelsen sker genom överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark och produktionsbyggnader för att genomföra en generationsväxling på gårdsbruksenheten och förvärvaren inte är en person som avses i 1 punkten eller genom överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark till förvärvarens eller dennes makes gårdsbruksenhet och förvärvaren inte är en person som avses i 1 punkten eller genom utarrendering av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark till förvärvarens eller dennes makes gårdsbruksenhet. Det föreslås att punkten ändras genom att omnämmandet av utarrenderingens inverkan på avträdarens minimiålder stryks.

16 §. Överlåtelse som tillskottsmark till lantbruksföretagare. I paragrafen föreskrivs om förutsättningarna för avträdelse som tillskottsmark. I 1 mom. föreskrivs om överlåtelse av äganderätten till ett åkerområde och i 2 mom. om utarrendering. Det föreslås att 2 mom. upphävs. I 3 mom. föreskrivs om olika maximiavstånd i fråga om överlåtelser av äganderätten till tillskottsmark och i fråga

om utarrenderingar. Det föreslås att momentet ändras så att de förutsättningar som gäller utarrenderad tillskottsmark stryks.

22 §. Överlåtelseformer. I paragrafen anges genom vilka rättshandlingar olika avträdelseformer kan användas. Enligt 3 mom. kan en överlåtelse genom utarrendering enligt 16 § 2 mom. ske genom ett arrendeavtal som ingåtts för minst tio år. Det föreslås att momentet upphävs.

23 §. Antalet förvärvare. I paragrafen anges under vilka förutsättningar en gårdsbruksenhet eller tillskottsmark kan överlåtas till fler personer än en. Huvudregeln är att varje förvärvare ska förbinda sig att följa den förbindelse som gäller besittningen och odlingsförpliktelsen i fråga om det förvärvade eller arrenderade området. I 4 mom. föreskrivs dessutom särskilt att det som i 2 mom. sägs om skyldigheten att förbinda sig att behålla åkrarna oskiftade i sin ägo och besittning också gäller besittning på grundval av utarrendering. Det föreslås att det momentet upphävs.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

I 16 § 3 mom. i den föreslagna lagen ingår ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet utfärda bestämmelser om maximiavståndet från tillskottsmarken. I statsrådets förordning (26/2007) som utfärdats med stöd av gällande lag och sådan den lyder ändrad genom förordning 1235/2010 finns bestämmelser om avståndet i 8 a §. Enligt paragrafen får avståndet mellan den tillskottsmark som överlåts och förvärvarens driftcentrum inte överstiga 20 kilometer. Avståndet till den tillskottsmark som överlåts får dock vara högst 30 kilometer, om tillskottsmarken gränsar till förvärvarens gårdsbruksenhets åkerområde eller en väsentlig del av åkrarna på förvärvarens gårdsbruksenhet ligger på högst tre kilometers avstånd från tillskottsmarken. Avståndet från arrendatorns driftcentrum till den utarrenderade tillskottsmarken får inte överstiga fem kilometer. Avstån-

det från driftcentrumet eller åkerområdet till den tillskottsmark som överläts eller utarrenderas räknas längs en väg som är farbar med en jordbruksmaskin.

Avsikten är att 8 a § ska ändras så att bestämmelserna om avståndet från den utarrenderade tillskottsmarken till förvärvarens gårdsbruksenhet slopas.

3 Ikraftträdande

Lagen avses bli trätt i kraft den 1 januari 2012.

De ändrade bestämmelserna tillämpas inte förrän på de ansökningar som lämnas in efter det att lagändringen har trätt i kraft. Om en ansökan om godkännande av beviljande av stöd har lämnats in eller ett beslut har meddelats före det, ska stödvillkoren enligt den tidigare lagstiftningen tillämpas.

4 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan statsrådet utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Genom lag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. I propositionen ingår ett bemyndigande att utfärda förordning med stöd av 16 § 3 mom. i den föreslagna lagen. Det föreslagna bemyndigandet är noggrant avgränsat och innehåller inte något bemyndigande att utfärda bestämmelser om omständigheter som ska regleras genom lag.

Den föreslagna lagen om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) 16 § 2 mom., 22 § 3 mom. och 23 § 4 mom., av dem 16 § 2 mom. och 23 § 4 mom. sådana de lyder i lag 1787/2009, samt
ändras 4 §, 8 § 1 mom. 3 punkten och 16 § 3 mom., sådana de lyder, 4 § delvis ändrad i lag 1787/2009 samt 8 § 1 mom. 3 punkten och 16 § 3 mom. i lag 1787/2009, som följer:

4 §

Avträdelse

Med avträdelse avses att bedrivandet av jordbruk upphör så att avträdaren genomför en generationsväxling på sin gårdsbruksenhet genom att överlåta gårdsbruksenhetens åkermark och produktionsbyggnader till någon som fortsätter med gårdsbruket eller överlåter sin gårdsbruksenhets åkermark som tillskottsmark på det sätt som föreskrivs i denna lag.

Om avträdaren bedriver renhushållning avses med avträdelse att bedrivandet av renhushållning upphör så att avträdaren genomför en generationsväxling på sin renhushållningslägenhet genom att överlåta produktionsbyggnaderna och produktionskonstruktionerna jämte sina renar till någon som fortsätter med renhushållningen eller sina renar som tillskottsrenar till någon annan som bedriver renhushållning på det sätt som föreskrivs i denna lag.

Avträdelsen anses ha skett när

1) en överlåtelsehandling som gäller generationsväxlingsöverlåtelse enligt denna lag eller överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark har undertecknats och besittningsrätten till gårdsbruksenheten eller den åkermark som överlåtits som tillskottsmark har överförts på förvärvaren; om besittningen inte överförs den dag då överlåtelsehandlingen undertecknas, anses av tidpunkterna för undertecknande av överlåtelsehandlingen och för överföring av besittningen den senare som tidpunkt för avträdel-

2) vid generationsväxlingsöverlåtelse enligt denna lag överlåtelsehandlingen som gäller överlåtelse av bolagsandelen eller aktierna har undertecknats, eller

3) överlåtelsehandlingen har undertecknats, om avträdarens eller dennes makes lägenhet är en renhushållningslägenhet.

8 §

Villkor som gäller avträdarens ålder

Ett villkor för avträdelsestöd är att avträdaren har fyllt

3) 60 år, om avträdelsen sker genom överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark och produktionsbyggnader för att genomföra en generationsväxling på gårdsbruksenheten och förvärvaren inte är en person som avses i 1 punkten eller genom överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark till förvärvarens eller dennes makes gårdsbruksenhet och förvärvaren inte är en person som avses i 1 punkten.

16 §

Överlåtelse som tillskottsmark till lantbruksföretagare

En i 1 mom. avsedd förvärvares gårdsbruksenhet ska vara belägen på ett sådant avstånd från den åkerareal som överlåtits som tillskottsmark att gemensam odling är möjlig.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs
om maximiavståndet från tillskottsmarken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

De bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet tillämpas på ansökningar om beviljande av stöd som

1) är anhängiga när denna lag träder i kraft,
2) gäller stöd som har beviljats utifrån de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 5 oktober 2011

Republikens President

TARJA HALONEN

Jord- och skogsbruksminister *Jari Koskinen*

*Bilaga
Parallelltext*

Lag

om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) 16 § 2 mom., 22 § 3 mom. och 23 § 4 mom., av dem 16 § 2 mom. och 23 § 4 mom. sådana de lyder i lag 1787/2009, samt

ändras 4 §, 8 § 1 mom. 3 punkten och 16 § 3 mom., sådana de lyder, 4 § delvis ändrad i lag 1787/2009 samt 8 § 1 mom. 3 punkten och 16 § 3 mom. i lag 1787/2009, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Avträdelse

Med avträdelse avses att bedrivandet av jordbruk upphör så att avträdaren genomför en generationsväxling på sin gårdsbruksenhet genom att överlåta gårdsbruksenhetens åkermark och produktionsbyggnader till någon som fortsätter med gårdsbruket eller överlåter *eller arrenderar ut* sin gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark på det sätt som föreskrivs i denna lag.

Om avträdaren bedriver renhushållning avses med avträdelse att bedrivandet av renhushållning upphör så att avträdaren genomför en generationsväxling på sin renhushållningslägenhet genom att överlåta produktionsbyggnaderna och produktionskonstruktionerna jämte sina renar till någon som fortsätter med renhushållningen eller sina renar som tillskottsrenar till någon annan som bedriver renhushållning på det sätt som föreskrivs i denna lag.

Avträdelsen anses ha skett när

1) en överlåtelsehandling som gäller generationsväxlingsöverlåtelse enligt denna lag eller överlåtelse *eller utarrendering* av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark har undertecknats och besittningsrätten till gårdsbruksenheten eller den åkermark som överlåtits *eller arrenderats ut* som tillskottsmark har överförs på förvärvaren; om besittningen inte överförs den dag då överlåtelse-

Föreslagen lydelse

4 §

Avträdelse

Med avträdelse avses att bedrivandet av jordbruk upphör så att avträdaren genomför en generationsväxling på sin gårdsbruksenhet genom att överlåta gårdsbruksenhetens åkermark och produktionsbyggnader till någon som fortsätter med gårdsbruket eller överlåter sin gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark på det sätt som föreskrivs i denna lag.

Om avträdaren bedriver renhushållning avses med avträdelse att bedrivandet av renhushållning upphör så att avträdaren genomför en generationsväxling på sin renhushållningslägenhet genom att överlåta produktionsbyggnaderna och produktionskonstruktionerna jämte sina renar till någon som fortsätter med renhushållningen eller sina renar som tillskottsrenar till någon annan som bedriver renhushållning på det sätt som föreskrivs i denna lag.

Avträdelsen anses ha skett när

1) en överlåtelsehandling som gäller generationsväxlingsöverlåtelse enligt denna lag eller överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark har undertecknats och besittningsrätten till gårdsbruksenheten eller den åkermark som överlåtits som tillskottsmark har överförs på förvärvaren; om besittningen inte överförs den dag då överlåtelsehandlingen undertecknas, anses av

handlingen undertecknas, anses av tidpunkterna för undertecknande av överlåtelsehandlingen och för överföring av besittningen den senare som tidpunkt för avträdel- sen,

2) vid generationsväxlingsöverlåtelse enligt denna lag överlåtelsehandlingen som gäller överlåtelse av bolagsandelen eller aktierna har undertecknats,

3) överlåtelsehandlingen har undertecknats, om avträdarens eller dennes makes lägenhet är en renhushållningslägenhet.

I 3 mom. 1 punkten avses med överlåtelsehandling också arrendeavtal.

8 §

Villkor som gäller avträdarens ålder

Ett villkor för avträdel- sestöd är att avträda- ren har fyllt

3) 60 år, om avträdel- sen sker genom överlå- telse av gårdsbruksenhetens åkermark och produktionsbyggnader för att genomföra en generationsväxling på gårdsbruksenheten och förvärvaren inte är en person som avses i 1 punkten eller genom överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark till förvärvarens eller dennes makes gårdsbruksenhet och förvärvaren inte är en person som avses i 1 punkten *eller genom utarrende- ring av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark till förvärvarens eller dennes makes gårdsbruksenhet.*

16 §

Överlåtelse som tillskottsmark till lantbruks- företagare

Upphörandet med att bedriva jordbruk kan också ske så att avträdaren arrenderar ut gårdsbruksenhetens åkermark i delar eller som en helhet som tillskottsmark för bedri- vande av jordbruk till en eller flera förvärva- re som uppfyller villkoren i 1 mom. 1, 2, 4 och 5 punkten och som inte har fyllt 40 år vid avträdel- sen.

En i 1 mom. avsedd förvärvares gårdsbruksenhet skall vara belägen på ett sådant

tidpunkterna för undertecknande av överlå- telsehandlingen och för överföring av besittningen den senare som tidpunkt för avträdel- sen,

2) vid generationsväxlingsöverlåtelse enligt denna lag överlåtelsehandlingen som gäller överlåtelse av bolagsandelen eller aktierna har undertecknats, *eller*

3) överlåtelsehandlingen har undertecknats, om avträdarens eller dennes makes lägenhet är en renhushållningslägenhet.

8 §

Villkor som gäller avträdarens ålder

Ett villkor för avträdel- sestöd är att avträda- ren har fyllt

3) 60 år, om avträdel- sen sker genom överlå- telse av gårdsbruksenhetens åkermark och produktionsbyggnader för att genomföra en generationsväxling på gårdsbruksenheten och förvärvaren inte är en person som avses i 1 punkten eller genom överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkermark som tillskottsmark till förvärvarens eller dennes makes gårdsbruksenhet och förvärvaren inte är en person som avses i 1 punkten.

16 §

Överlåtelse som tillskottsmark till lantbruks- företagare

2 mom. upphävs

En i 1 mom. avsedd förvärvares gårdsbruksenhet ska vara belägen på ett sådant av-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

avstånd från den åkerareal som överlåtits som tillskottsmark att gemensam odling är möjlig. Om avträdaren arrenderar ut åkerareal till en förvärvare enligt 2 mom., ska förvärvarens gårdsbruksenhet vara belägen i omedelbar närhet av åkerarealen. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om maximiavståndet för tillskottsmarken.

stånd från den åkerareal som överlåtits som tillskottsmark att gemensam odling är möjlig. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om maximiavståndet från tillskottsmarken.

22 §

Överlåtelseformer

En överlåtelse genom utarrendering enligt 16 § 2 mom. kan ske genom ett arrendeavtal som ingåtts för minst tio år.

22 §

Överlåtelseformer

3 mom. upphävs

23 §

Antalet förvärvare

Det som i 2 mom. sägs om skyldigheten att förbinda sig att behålla åkrarna oskiftade i sin ägo och besittning gäller också besittning på grundval av utarrendering.

23 §

Antalet förvärvare

4 mom. upphävs

Denna lag träder i kraft den 20 .
De bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet tillämpas på ansökningar om beviljande av stöd som
1) är anhängiga när denna lag träder i kraft,
2) gäller stöd som har beviljats utifrån de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.